

Könnyen érthető kommunikáció nyelvi szintjei

FARKASNÉ GÖNCZI RITA

f.gonczi.rita@gmail.com

Absztrakt

Magyarországon már évtizedes múltra tekint vissza a könnyen érthető kommunikáció alkalmazása, mégis kevés szakmai munka foglalkozik az elméleti háttérrel és a gyakorlati tapasztalatokkal. A folyamatos alkalmazás a gyakorlatból építkező rendszer kialakítását teszi lehetővé. Ez a cikk ennek egyik terméke, mely a könnyen érthető kommunikáció nyelvtani szintjeit határozza meg kidolgozott szempontok alapján, a közölt eredmények kapcsán a módszer alkalmazhatóságának korlátait és lehetőségeit is megszabva.

Kulcsszavak: könnyen érthető kommunikáció, kommunikációs szintek

Bevezetés

A könnyen érthető kommunikációs módszer több éves alkalmazásának tapasztalata alapján rendszerre állítható össze eltérő szempontok szerint. Hatékonyság szempontjából nem jelenti, hogy minden esetben sikerrel alkalmazható, viszont valószínűsíthetően azonos helyzetekben eredményt hozhat.

A könnyen érthető kommunikáció alkalmazási szintjének kiválasztási szempontjai:

- KI – információt nyújtó személy kora, képessége, tapasztalatai
- KINEK – információt befogadó személy kora, képessége, tapasztalatai
- MIT – könnyen érthető kommunikáció témája
- HOGYAN – könnyen érthető kommunikáció kiválasztott szintje
- MIVEL – könnyen érthető kommunikáció kiválasztott eszközrendszere

A fenti szempontlista alapján értékelhető, hogy a már bevált könnyen érthető kommunikációs gyakorlat milyen formában alkalmazható új helyzetre. Például a recept könnyen érthető kommunikációval történő fordítása a KINEK szempont alapján lehet egyszerű szövegezésű vagy egy-egy mondat által megerősített képsorozat. Amennyiben a téma elvont fogalomról szól, úgy a MIT válik a fordítás vagy a kommunikáció bázis szempontjává. Ezzel szemben egy hivatalos végzést jelentős mértékben nehezebb képsorozattal magyarázni, mint az előbb említett receptet. Ezek a szempontok nagyon ritkán jelennek meg önálló formában, jellemzőbb, hogy egyszerre több szempontot kell figyelembe venni.

A következőkben a könnyen érthető kommunikáció szintjeit elemzem a fent megfogalmazott kiválasztási szempontjai alapján.

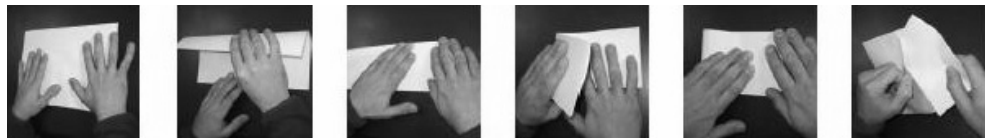
1. szint – képsorozat

A képsorozat talán a leghálásabb kommunikációs eszköz, mert vizuális támogatást biztosít a megértéshez. Képsorozatokat alkalmazhatunk minden részeire bontható vagy

egymást követő konkrét tevékenységsorozathoz. Képsorozat készíthető például napi feladatbeosztáshoz, recept elkészítéséhez, életviteli vagy munkafolyamatok bemutatásához.

Célszerű képsorozat készítése során az érintett személyről szóló, vagy valós helyzetet bemutató képek alkalmazása. Ennek hiányában egyéb képek, ábrák, szimbólumok alkalmazhatók. Szövetségünk szimbólumokhoz a Boardmaker programot használja, mely egységesíti az információk jeleit.

Szövetségünk irodai asszisztensek képzése során oktató munkafüzetet készített, melyben különböző munkaköri feladatot képsorozattal mutatott be. Például a kávéfőzés vagy a borítékba kerülő hivatalos levél hajtogatási módja.

A képsorozatok az ÉFOÉSZ által kiadott **ÖRÖK Irodai asszisztens leszek!** című könnyen érthető kiadványból származnak. A boríték készítésénél nem volt szükség szövegre, hisz csak le kell utánozni a hajtogatás elemeit.

A kávékészítés esetében rövid szöveggel segítettük a képek közti mozgás megjelenítését. Pl.:

Megtöltöm a szűrőt kávéval.

Visszateszem a szűrőt a kávéfőzőbe.

Teszek vizet a kávéfőzőbe.

Aláteszem a kávé kiöntőt.

Bekapcsolom a kávéfőzőt.

Lefőtt a kávé.

Lekapcsolom a kávéfőzőt.

Hasonló elvet követnek a www.konnyenerthetokonyha.blogspot.com oldalon megjelentetett cikkek, melyek lépésről lépésre mutatják be képekkel a főzés és sütés lépéseit. A megértési nehézséggel élő személyek mellett minden kezdő szakácsnak és szakácsnőnek segítséget nyújt.

KI	KINEK	MIT	HOGYAN	MIVEL
Bárki	Olvasni nehezen tudó vagy nem tudó személynek	Folyamatot	Képsorozat módszerével	Képek, mondat értelmezéssel

2. szint – Értelmező képek

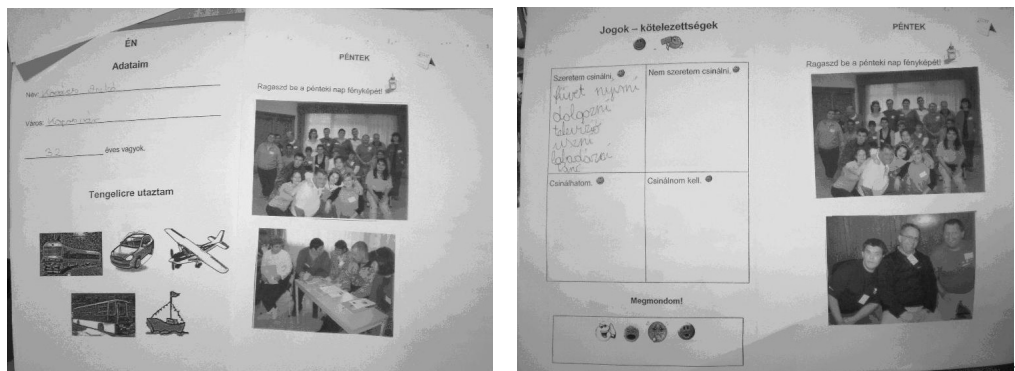
Az értelmező képek alkalmazásánál már nem a képsorozatot helyezük a fókuszba egy mondat támogatásával, hanem a szöveg válik hangsúlyossá. A mondatok vagy szövegegységek mellett megjelenő képek az adott egység értelmezését teszik lehetővé. Ez esetben is érvényes, hogy a témához kapcsolódó valódi képek alkalmazása jobban segíti a megértési nehézséggel élő személy információhoz jutását.

1 Kép forrása: FARKASNÉ GÖNCZI R.–REGÉNYI E. (2008): **ÖRÖK Irodai asszisztens leszek.** ÉFOÉSZ, Budapest.

Az értelmező képek használata lehetővé teszi bármilyen szöveg könnyen érthető kommunikációra történő átírását a jogszabályoktól kezdve a legkülönbözőbb elméleti és gyakorlati ismeretekig. Ez a második leginkább alkalmazott könnyen érthető szöveg szint.

A könnyen érthető kommunikációval nemcsak meglévő szövegek fordíthatóak le, hanem új információk adhatóak át, illetve információk kérhetőek a megértési nehézséggel élő személyektől participatív formában.

Az információkérés írott formája lehet egy kérdőív, kiadvány, vagy munkafüzet kérdései. A képzések, önérvényesítő találkozók során sokszor alkalmazzuk az információhoz jutás kérdőív vagy munkafüzet formáját.

A képzési füzet jól prezentálja, hogy a könnyen érthető gyakorlat során a nehézségi szintek akár együttesen is alkalmazhatóak egy helyzetben. Az első képen látható, hogy önálló kitöltést igénylő kérdések mellett megjelenik a közlekedési eszközökre vonatkozó kérdésnél (1. kép bal alsó része) a képek sorozata, melyből karikázással kell kiválasztani a megfelelőt. Továbbá a képzési füzet alkalmazása során kihasználtuk a technika adta lehetőségeket, és a személyről munkája során képeket készítettünk, melyeket kinyomtatva akár azonnal beragaszthat az azonnaliságot, megerősítést, visszaemlékezést támogatva.

3

A következő képen már látható (2. kép bal felső része), hogy ismét önkitöltő kérdés következik. Az ilyen esetekben az eltérő olvasási és írási képességek miatt írásban vagy rajzban várjuk a válaszokat, igény esetén az adott személlyel értelmezzük a kérdést, majd a válaszait leírjuk és közösen egyszerű szimbólummal megerősítjük.

További lehetőséget teremt a megértési nehézséggel élő személyek képzése során az értelmező képek használata, melyet *Szövetségünk például irodai asszisztens egyéni felkészítés során alkalmazott*. A következő példán látható a már többször említett információban érintett személyről szóló képek alkalmazásának jelentősége hasonlóan a gyógypedagógia területén rendszeresen használt „én könyvek”-ben szereplő egyéni életképek alkalmazásához.

2 Kép forrása: ÉFOÉSZ Önérvényesítő találkozó, Tengelic, 2010.

3 Kép forrása: ÉFOÉSZ Irodai asszisztens képzés személyes naplója, 2006.

A jogszabályok és képzések mellett a hétköznapiak minden területén biztosítja az információhoz jutást az értelmező képeket tartalmazó könnyen érthető szöveg, mint például meghívók, tájékoztatók esetén. Fontos, hogy a célcsoport számára megfelelő szinten készített könnyen érthető szöveg biztosítja a kompetenciát a saját életet érintő döntések értelmezésében és meghozatalában.

KI	KINEK	MIT	HOGYAN	MIVEL
Bárki	Olvasni nehezen tudó vagy nem tudó személynek	Bármilyen információt	Értelmező kép módszerével	Értelmező képekkel támogatott mondatok vagy szövegrészek

3. szint – Témaorientáló képek

A témaorientáló kép a szöveg témájának beazonosítását segíti, mely szinthez olvasási képesség szükséges. A szöveg a könnyen érthető kommunikáció írásbeli szabályai alapján készül, a kép már nem a részletek értelmezését segíti, hanem orientál.

A témaorientáló kép már csak háttér információ, a szöveg hangsúlyos.

A szöveg értelmezése támogatással növelhető, például az érintett személy saját életéből vett példával, vagy segítő kérdések feltevésével a könnyen érthető kommunikáció szóbeli szabályai alapján.

KI	KINEK	MIT	HOGYAN	MIVEL
Bárki	Olvasási képességgel rendelkező személynek	Bármilyen információt	Témaorientáló kép módszerével	Témaorientáló képtámogatással szövegek

4. szint – Könnyen érthető szöveg kép nélkül

A szöveg a könnyen érthető kommunikáció írásbeli szabályait követi, az értelmezéshez nincs szükség képekre. Az olvasótól elvárt az alapszintű olvasási és értelmezési képesség a vizuális támogatási rendszerek hiánya miatt. Az elvárások alapján jobban behatárolt a 4. szint alkalmazhatósága, például szerződések, nyomtatványok, kutatási kérdőívek, levelezések, honlapok.

Szövegünk honlapján a könnyen érthető hírek írásos formában jelennek meg vizuális támogatás nélkül.

The screenshot shows the website of EFOESZ (Értelmi Fogyatékozsággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége). The main content is a news article titled 'Levél az Alkotmánybíróság elnökének'. The article text is: 'a Polgári törvénykönyvről szóló 2009. évi CXIX. törvény (új Ptk.) hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 2010. évi XV. törvény 1. § (1) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálata kapcsán. Az Alkotmánybíróság március 29-i ülésén megkezdte a Polgári Törvénykönyv hatályba lépéséről szóló törvény alkotmányosságának vizsgálatát. A tét a cselekvőképességi szabályok május 1-én történő hatályba lépése. A levél itt olvasható'. Below the article, there are two versions of the text: 'normál' and 'könnyen érthető'. The 'könnyen érthető' version is a simplified version of the text, starting with 'Az új polgári törvénykönyvről még egyeztetnek. Kérdés, hogy alkotmányos az új polgári törvénykönyv. A levél itt olvasható'.

4 Kép forrása: www.efoesz.hu honlap arculata, letöltés: 2012.07.02.

A normál és a könnyen érthető szövegek egymás melletti megjelentetése motivációval és értelmezési támogatással szolgál a megértési nehézséggel élő olvasó számára. Más részről az információ ezzel a módszerrel egyidejűleg jut el minden olvasóhoz.

KI	KINEK	MIT	HOGYAN	MIVEL
Bárki	Olvadási képes- séggel rendel- kező személynek	Bármilyen információt	Könnyen érthető szöveg módsze- rével	Vizuális támo- gatás nélküli szöveg

Összegzés

A fenti példák csupán ízelítők a könnyen érthető kommunikáció színtezett alkalmazásához. A cél mindig az olvasó számára befogadhatóvá tenni az információt, ezáltal a saját életét érintő döntési kompetencia erősítése.

Tudjuk, hogy a könnyen érthető kommunikációs módszer nem minden megértési nehézséggel élő személy számára nyújt teljes körű megoldást, mégis az alternatív kommunikációk mellett, akár mist annak egyik ága, lehetőséget teremt a magasabb szintű kommunikációs képességgel rendelkező személyek számára a társadalmi részvételben.

Irodalomjegyzék

- CSATÓ Zs. (2002): *Egyszerűen, érthetően – Útmutató könnyen érthető tájékoztatók készítéséhez.* ÉFOÉSZ, Budapest.
- FARKASNÉ GÖNCZI R.–GRAF-JAKSA É. (2009): Könnyen érthető kommunikáció. In PANDULA A.–SZATMÁRI P.–VINCZE T.–FARKASNÉ GÖNCZI R.–GRAF-JAKSA É.: *Kommunikációs és információs technológiák és fogyatékosügy.* ELTE BGGYK, Budapest. 80–100.
Letölthető: <http://e-oktatas.barcsi.hu/extra/tudasbazis/>
- FARKASNÉ GÖNCZI R.–GRAF-JAKSA É. (2010): Könnyen érthető kommunikáció, In *Fogyatékos személyekkel való kommunikáció és jelnyelv alapszinten – tanfolyami jegyzet.* Korner Jeltolmács és Jelnyelvi Központ, Budapest. 45–66.

MAGYE INFORMÁCIÓK

Elérkezett a tagdíjfizetés ideje, kérjük befizetni az alábbiak szerint:

Aktív dolgozó:	2.800 Ft/év
Nyugdíjas/hallgató:	1.800 Ft/év
Intézmény:	10.000 Ft/év

MAGYE bankszámlaszám: 11707024-20094959

MAGYE levelezési cím: 1071 Budapest, Damjanich u. 41–43.

MAGYE honlap: www.magye-1972.hu

A tagdíjat befizetők a *Gyógypedagógiai Szemle* számait ingyenesen kapják.